

OŠ Središče ob Dravi

Matic Horvat
Valentina Janžekovič
Evelin Malec

OŠ Središče ob Dravi

Sprehod ob Splavnici

31/12/2011

*Mentorji: Olga Daljavec
Tone Prosnik
Matjaž Hanželič*

*Pripravili: Matic Horvat
Valentina Janžekovič
Evelin Malec*

ZAHVALA:

- mentorici, gospe Olgi Daljavec, ki nam je pomagala z nasveti in z zanimivimi idejami, kako se lotiti raziskovalne naloge,
- občanom občine Središče ob Dravi, ki so bili voljni sodelovati pri naši raziskavi,
- gospodu Toniju Prosniku in ostalim ribičem ter lovcem, ki so nam odgovorili na pomembna vprašanja in so sodelovali pri raziskovalni nalogi,
- učitelju Matjažu Hanželiču, ki nam je bil v pomoč pri prevodu povzetka.

POVZETEK

»En sam človek ne more storiti vsega, toda s skupno močjo lahko storimo vse. Vsakemu posamezniku je prepuščeno, da stori, kar more, pa naj bi bilo to še tako malo. Morda se nam zdi to, da bi ugasnili luč, ko gremo iz sobe, nepomembno, vendar to ne pomeni, da nam tega ni treba početi.«

(Dalai Lama)

Narava je za človeštvo zelo pomembna, saj nam daje pitno vodo, hrano, kisik in nam nudi vse potrebne pogoje za preživetje. Narava daje zavetje velikemu številu živali in tudi rastlinam, zato se moramo še bolj zavedati, da jo je treba ohranjati takšno, kot je, in je ne onesnaževati, kajti le tako jo bomo ohranili za naše naslednje generacije.

Splavnica je bila nekoč pomembnejša za ljudi kot danes. Po pričanju starejših krajanov so se tja hodili kopat, zabavat in družiti. V prostem času pa so tudi ribarili.

Z našo nalogo bi učencem in krajanom Središča radi približali del naravnega okolja v njihovi bližini. Hkrati bi jim pomagali, da bi ljudje bolje razumeli pomen ohranitve zdravega naravnega okolja in s tem znali graditi odnos do naravne in kulturne dediščine.

ABSTRACT

"One man can't do everything, but we all together can do it all. Everyone is free to do what he can do no matter how big it is. Perhaps we feel that it isn't important to turn off the light when we go out of the room, but that does not mean that we do not need to do it. "

(Dalai Lama)

The nature is very important for humanity, it provides us drinking water, food, oxygen, and gives us all the necessary conditions for survival. Nature gives refuge to large numbers of animals and plants, so we need to realize that it is necessary to maintain this as it is, and do not pollute it because it is the only way we will preserve the nature for our next generation.

Splavnica was once important to people than it is today. According to the testimony of the older villagers, they went swimming there, had fun and socialized. In their free time they were fishing.

We would make the natural environment closer to our work to students and local people of Središče ob Dravi . At the same time we would help them to make people understand the importance of maintaining a healthy natural environment so that they could be able to build a relationship with the natural and cultural heritage.

KAZALO

ZAHVALA:	3
POVZETEK	4
ABSTRACT	5
KAZALO	6
1. UVOD	7
2. METODE DELA.....	8
3. VSEBINA.....	9
3.1 Splavnica nekoč.....	9
3.2 Splavnica v očeh lovcev, ribičev in naravovarstvenikov	10
4. ANALIZA RAZISKOVALNE POTI	11
4.1 Koncept raziskovalne naloge za učno pot	11
5. UČNA POT OB SPLAVNICI.....	17
6. DISKUSIJA.....	19
7. ZAKLJUČEK.....	20
8. LITERATURA.....	21

1. UVOD

Narava nas je obdarila z enkratnim bogastvom – tekočo vodo skozi naše naselje. Naši predniki so, ob zelo skromnih tehničnih možnostih, dobro skrbeli za ta neprecenljiv življenjski vir. Vodo potoka so uporabljali kot vir energije. Z vodno pregrado so zadrževali vodo, ki je poganjala mlinsko kolo, pozneje pa turbino za proizvodnjo elektrike, preden je odtekla v Dravo in dalje. Razumno so vzdrževali drevje in drugo rast na brežinah in s tem ustvarili edinstveno življenjsko okolje.

Takšno vodno zajetje je bila v našem kraju Splavnica na potoku Trnava. Potok je imel vedno dovolj vode, zato je bila Splavnica priljubljen kraj, kjer se je poleti kopalo staro in mlado, saj je bila Drava večji del leta premrzla in nevarna (Slika 1). Na žalost danes ni tako.

Slika1: Splavnica nekoč

Z izgradnjo daljnovoda je bilo mogoče dobiti električno energijo z vklopom stikala, zato je zajetje ostalo zapuščeno. Vaščani so Splavnico zanemarili, niso se ozirali na propad in onesnaževanje okolice.

Obsežni posegi vse do povirja Trnave so povzročili, da se je količina vode močno zmanjšala. Ker ni bilo lesene pregrade, se voda ni več zadrževala. Betonske dele pregrade je zob časa močno načel (Slika 2).

Kljub vsemu pa je predel Trnave okrog Splavnice ostal neokrnjen. Na srečo so se krajani začeli zavedati, kako lepo okolico imajo v svoji bližini, in so se odločili, da ta spomenik tehnične kulture in marsikomu kraj lepih spominov iz mladosti ohranijo. Splavnico so začeli preurejati (Slika 3).

Slika 2: Propadanje Splavnice

Slika 3: Preurejena Splavnica

Splavnico smo se odločili raziskati in napraviti naravoslovno učno pot, da bi učence in krajanje opozorili na biotsko raznovrstnost v naši bližini. Mlajši se bodo naučili, katere rastlinske vrste tu uspevajo in katere živali se skrivajo v zavetju grmov ter ob potoku, starejši pa bi se v ta neokrnjen del narave hodili sproščati in obujati spomine.

2. METODE DE LA

- A. Pogovor s starejšimi krajanji o pomenu Splavnice nekoč
- B. Pogovor z lokalnimi naravovarstveniki (lovci, ribiči ...) o Splavnici
- C. Terensko raziskovalno delo

Opis metod dela

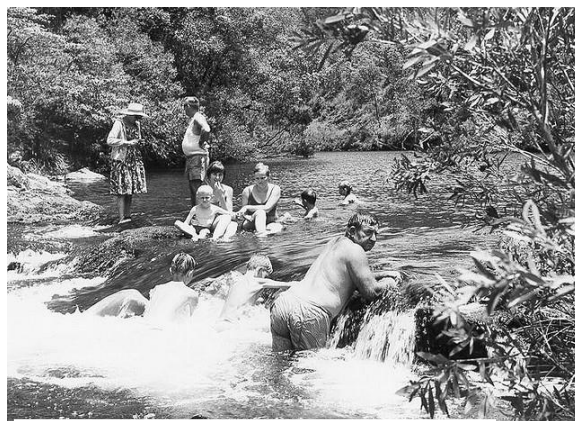
- A. Pogovarjali smo se s starejšim krajanom kraja Središče ob Dravi, kjer se Splavnica tudi nahaja.
- B. Pogovarjali smo se z lokalnim naravovarstvenikom Tonetom Prosnikom, ribičem.
- C. Odpravili smo se k Splavnici, opisali 1,5 km dolgo pot ob njej in raziskovali, katere rastlinske vrste uspevajo na tem prostoru.

3. VSEBINA

3.1 Splavnica nekoč

Pogovarjali smo se s starejšimi krajani. Povedali so nam zanimive zgodbe in nam posodili fotografijo iz starih dobrih časov.

Starejši krajani so povedali: »Nekoč smo se tam kopali, bilo je fajn. Zgornji del Splavnice je bil za tiste, ki so znali plavati, saj je bila voda globoka krepke tri metre. V spodnjem delu je bil prod in plitva voda. Tam so se najmlajši učili plavati. Ja, ja, marsikateri se je naučil plavati tako, da so ga starejši fantje vrgli v »zgorjnjo Splavnico« (Slika 4).

Slika 4: Splavnica nekoč

Ptički so žvrgoleli in mi z njimi. Peli smo si stare pesmi in uživali v naravi. Tam smo se družili s prijatelji, kopali smo se, voda ni bila umazana. Ni bilo računalnikov, zato smo se raje družili.

Pa ribe smo lovili. V spodnji Splavnici so bile ščuke – takšne po pet kilogramov težke, v zgornji pa kleni, da te je bilo strah, ko si jih videl plavati tik pod gladino« (Slika 5).

Slika 5: Splavnica danes

3.2 Splavnica v očeh lovcev, ribičev in naravovarstvenikov

Ko smo se pogovarjali z lovcem, nam je povedal, da je Splavnica zelo pomembna za ohranjanje različnih rastlinskih in živalskih vrst. Povedal nam je, da tam ne lovijo živali, ampak jih hranijo in opazujejo v njihovem naravnem okolju. Tam najdemo različne vrste živali: veverice (Slika 6), pižmovke (Slika 7), vidre, različne vrste ptic, vodomce (Slika 8), kače, veliko malih žuželk (pikapolonice, mravlje).

Slika 6: Veverica

Slika 7: Pižmovka

Slika 8: Vodomec

Pogovarjali smo se z ribičem. Povedal nam je, da je Splavnica pomembna tudi z vidika ribičev. Tam najdemo: zeleno rego, postranico, kačjega pastirja (Slika 11), vodnega pajka (Slika 10), pijavko, od rib pa prevladuje klen (Slika 9). Ribiči sicer tam, kot so nekdaj, ne lovijo več.

Slika 9: Klen

Slika 10: Vodni pajek

Slika 11: Kačji pastir

Med pogovorom z naravovarstvenikom smo izvedeli, da je Splavnica zakladnica rastlin, kar smo tudi sami opazili, ko smo tam raziskovali. Ko smo se skupaj sprehodili ob Splavnici, smo opazili naslednje drevesne vrste in grmovnice: črno jelšo (Slika 14), vrbo, javor, hrast, jesen, šipek (Slika 12), črni bezeg, navadno lesko (Slika 13), navadni glog, jerebiko itd.

Slika 12: Šipek

Slika 13: Navadna leska

Slika 14: Črna jelša

4. ANALIZA RAZISKOVALNE POTI

4.1 Koncept raziskovalne naloge za učno pot

1. Namen naloge je prikaz krajine ob potoku, kjer se mešata vpliv človeka in izvirne narave. Skupaj tvorita edinstveno naravno in kulturno krajino.
2. Značilne rastline obvodnega sveta z obrobja Panonske nižine
3. Značilno živalstvo

Učna pot naj bi vodila ob potoku, kjer sprehajalci ugotavljajo razlike med naravno strugo in regulacijo ter vplive na življenjske pogoje ob vodi in v njej v skupni dolžini 1,5 km.

Sprehajalci bi se naučili razpoznavati značilne rastlinske vrste in živali, predvsem pa se kako opazovati naravo in sprejemati njene lepote.

DELITEV POTI:

1. del: Regulacija. Izkopana in »zravnana struga« predstavlja osiromašeno okolje, kjer se voda ne zadržuje in je plitva. Fotografija pregrade kaže na »inženirski« odnos do urejanja struge, saj je višina pregrade višja od 30 cm in predstavlja nepremostljivo oviro za ribe (Slika 15).
- 2.

Slika 15 »Inženirski« odnos

Brežine se vzdržujejo s košnjo in izsekavanjem obrežnega rastlinja in ne nudijo zavetja. Tam, kjer vzdrževanje ni redno, se začnejo naseljevati »pionirske« vrste – visoke zelnate rastline (kopriwa, tujerodne rastline, kot je zlata rozga – po domače »vrbak«) ter vrba, ki je v začetku kot grmovnata vrsta (Slika 16).

Slika 16: Grmovna vrsta vrbe

Njene korenine utrdijo brežino, tanko upogljivo steblo predstavlja oviro za vodni tok. Sčasoma zaradi tega struga začne spreminjati obliko in v nadaljevanju zajeda brežino (Slika 17).

Slika 17: Zajedanje brežine

2.del: Zajetje vode – t. i. »mlinščica«, kjer je človek s pregrado zajel vodo za pogon turbine (nekdanj mlin). Mlinščica je predstavljala v preteklosti zadrževalnik vode, okrog katerega se je razvilo značilno rastlinstvo in živalstvo, pomemben spomenik tehnične kulture in »sožitja« z naravnim okoljem, saj ga je obogatila (Slika 18).

Slika 18: Pregrada od nekoč – nekdanji mlin

Ob visoki vodi so zaporničarji spuščali viške vode preko zapornic in zmanjšali vpliv hudourniške vode ob nalivih. Globoka voda je predstavljala zavetišče za ribe in druge vodne in obvodne organizme (Slika 19).

Slika 19: Globoka voda za zapornicami

Vzdrževanje brežin je predstavljalo obsekavanje obrežnega rastlinja, ki je bil pomemben vir lesa za kurjavo. Najpogostejše rastline so bile črna jelša, vrba, topol, v podrasti pa leska, trdoleska, jerebika, bezeg (Slika 20).

Slika 20: Črna jelša

3.del: Naravna struga. Naravni vodotok si je utrl pot v nižino in v primeru Splavnice predstavlja prehod iz valovitega v ravninski svet Središkega polja. Voda si je izdolbla kotanjo, ki sega izven struge (Slika 21).

Slika 21: Tok vode

Človek si je zaradi izredno plodnega terena prisvojil znatni del nanosa ob strugi, zato mu narasle vode ves čas povzročajo težave. Naravni tok predstavljajo številni meandri z brzicami in tolmunimi, globokimi zarezami pod korenine obrežnega rastlinja, kjer

voda zastaja tudi v času suše. Ob visokih vodah tako oblikovana struga, skupaj z obrežnim rastlinstvom, zaustavlja hudourniške vode in s tem zmanjšuje njihovo rušilno moč (Slika 22).

Slika 22: Rušilna moč vode

Voda in brežine skupaj z rastlinstvom predstavljajo zavetje številnim živim bitjem (nekaj predstavnikov – ribe, raki, školjke, številne žuželke – predvsem take, katerih življenje in razvojni cikel je vezan na vodo – vidre, pižmovke, veverice, številne vrste ptičev – tipični je vodomec (Slika 23).

Slika 23: Vodomec

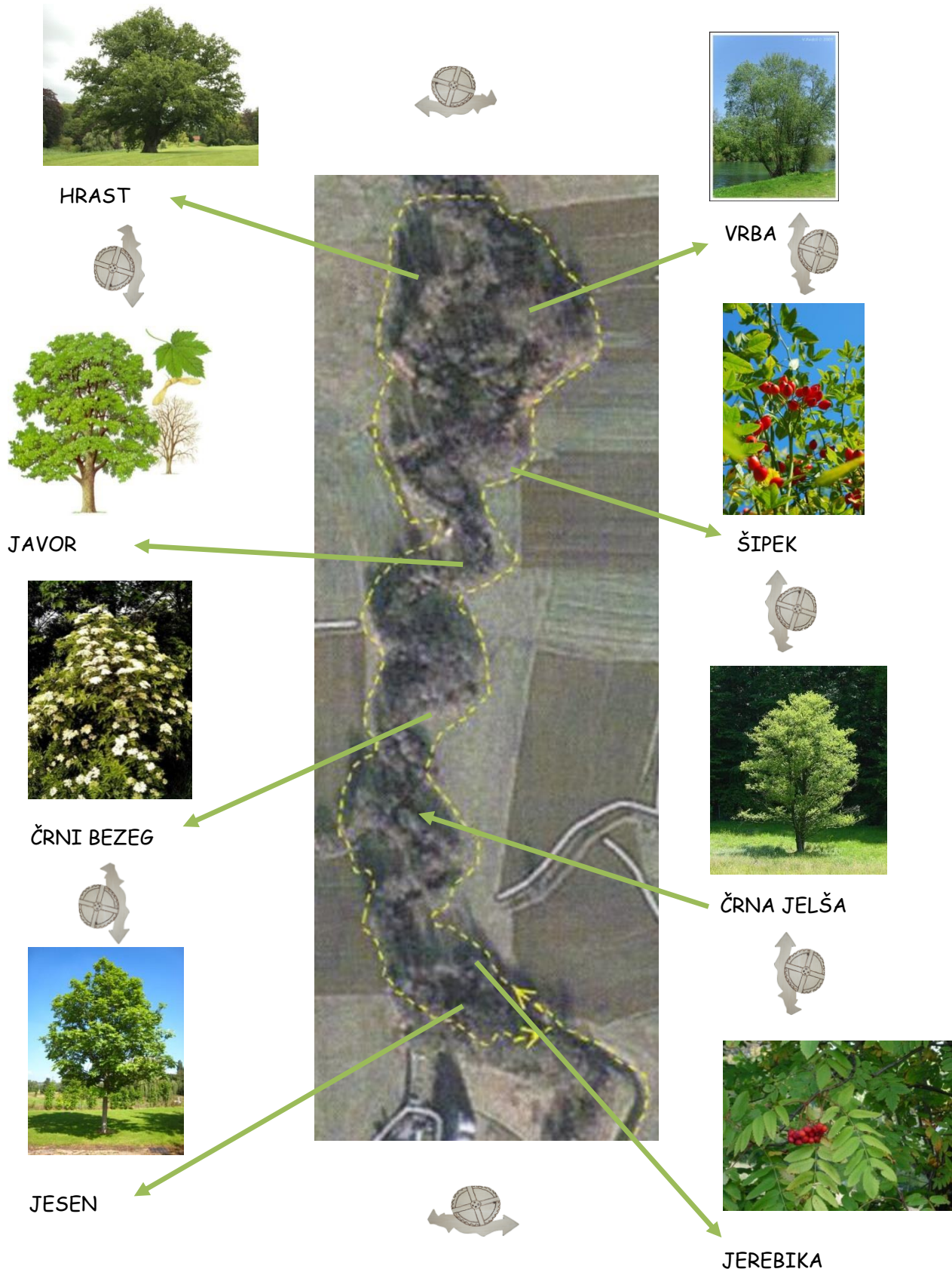
Voda s seboj prinaša veliko hranilnih snovi, zato je obvodni svet eden najproduktivnejših. Kjer človek ni redno sekal obrežnega rastlinstva, se svet počasi zarašča v gozd (področje gorvodno). Pojavljajo se gozdne drevesne vrste, kot so hrast, gaber ... Nekatere so sajene (predvsem več različnih sort javorov, jesen, psevdoakacija – po domače »akacija«), zato je tudi tu čutiti vpliv človeka (Slika 24).

Slika 24: Vpliv človeka

5. UČNA POT OB SPLAVNICI

Ob raziskovanju Splavnice smo pripravili naslednji predlog učne poti:

Na posameznih mestih poti bi označili pomembne rastline in jih opisali (Slika 25). Smer poti bi označili z mlinskimi kolesi. Na posameznih mestih bi postavili tudi klopi in koše za smeti .

Slika26: Predlog učne poti

6. DISKUSIJA

Ni ga, ki bi danes zagovarjal naše ravnanje z naravo. Zato smo vsaj načelno vsi za to, da se nekaj spremeni. A kdo bo sprožil proces spreminjanja? Tisti »zgoraj«, tisti, ki so za to »poklicani«, ali celo tisti, ki naravo ropajo in onesnažujejo?

Jasno je, da bo moral vsak izmed nas nekaj storiti.

In mi smo v ta namen odločili narediti raziskovalno nalogo v kateri bomo predstavili predlog učne poti ob Splavnici.

To našo raziskovalno nalogo bomo predstavili občanom občine Središče ob Dravi in učencem naše šole ter s tem prispevali k večjemu obisku Splavnice.

Kot spomenik naravne in kulturne dediščine obenem pa je dokaz, da so naši predniki znali bolje živeti z naravo. Od takšne vrste vodnih zajetij so imeli koristi vsi: človek je izkoriščal vodno energijo, obenem pa ustvaril svojevrstno življenjsko okolje za vodne in obvodne rastline in živali.

7. ZAKLJUČEK

Zelo pomembno je, da bomo svet raziskali z odprtimi očmi. Odkrili bomo mnogo zanimivih nalog, ki se jih bomo veselili. To bomo dosegli samo tedaj, če se ne bomo obdali z zidom, temveč se bomo popolnoma odprli.

Odpravimo se ven, odkrivajmo naravo, drevesa, veter in oblake. Postojmo in trikrat okoli sebe pogledajmo z očmi, možgani in srcem. Samo tako bomo občutili, kaj pomeni »notranje bogastvo«. Potem ga bomo začutili v sebi in našli odgovor ter iskreno, tiho zahvalo.

Vse to imamo v naši bližini, samo opazovati moramo znati in uživati v naravnem okolju, del katerega smo.

8. LITERATURA

1. Hubert Požarnik, SOS za naravo in človeka, založba DOMUS, Ljubljana 1988.
2. Dušan Plut, Barica Marentič Požarnik, Okoljska vzgoja, Založba Obzorja, Maribor 2002.
 1. Jelka Majda in Vinko Strgar, Živa meja, založba ČZP Kmečki glas, Ljubljana 1994.
 2. Barbara Mihelič, Biologija 8, Založba Rokus, Ljubljana 2004.